

Sujungtos bylos C-89/10 ir C-96/10

Q-Beef NV

prieš

Belgische Staat

ir

Frans Bosschaert

prieš

Belgische Staat ir kt.

(*Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Su Sąjungos teise nesuderinami nacionaliniai mokesčiai – Mokesčiai, sumokėti taikant finansinių paslaugų ir rinkliavų sistemą, pripažinti prieštaraujant Sąjungos teisei – Sistema, pakeista suderinama laikoma nauja sistema – Nepagrįstai surinkti mokesčiai grąžinimas – Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai – Senaties termino trukmė – Dies a quo – Skolų išieškojimas iš valstybės ir privačių asmenų – Skirtingi terminai“

Sprendimo santrauka

1. *Sąjungos teisė – Tiesioginis veikimas – Su Sąjungos teise nesuderinami nacionaliniai mokesčiai – Grąžinimas – Taisyklės – Nacionalinės teisės taikymas – Joje įtvirtinti senaties ir naikinamasis terminai*
2. *Sąjungos teisė – Tiesioginis veikimas – Su Sąjungos teise nesuderinami nacionaliniai mokesčiai – Grąžinimas – Taisyklės – Nacionalinės teisės taikymas – Joje įtvirtintas senaties terminas, kuris mokesčių susigrąžinimui iš privataus asmens tarpininko yra ilgesnis nei taikomas valstybei – Leistinumai – Sąlyga*
3. *Prejudiciniai klausimai – Aiškinimas – Aiškinamųjų teismo sprendimų poveikis laiko atžvilgiu – Galiojimas atgaline data – Teismo sprendimas, kuriuo atgaline data galiojantys nacionalinės teisės aktai pripažinti nesuderinamais su Sąjungos teise*

(SESV 267 straipsnis)

1. Sąjungos teisė nedraudžia valstybės narės vidaus teisės sistemoje reikalavimams valstybei numatytą penkerių metų senaties terminą taikyti ieškiniams dėl nepagrįstai sumokėtų mokesčių, kurie buvo sumokėti pagal „mišrią paslaugų ir rinkliavų sistemą“ pažeidžiant minėtą teisę, grąžinimo.

Nesant suderintų nuostatų, reglamentuojančių mokesčių, sumokėtų pažeidžiant Sąjungos teisę, grąžinimą, valstybės narės išsaugo teisę taikyti jį vidaus teisės sistemoje numatytas procedūras taisyklės, bent reglamentuojančias naikinamuosius terminus, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų.

Lygiavertiškumo principas nepažeidžiamas, jei penkerių metų senaties terminas taikomas visiems reikalavimams atitinkamai valstybei narei ir jeigu jo taikymas nepriklauso nuo to, ar šie reikalavimai kyla dėl nacionalinės, ar dėl Sąjungos teisės pažeidimo, o tai patikrinti turi nacionaliniai teismai. Kalbant apie veiksmingumo principą, reikia pažymėti, kad tai, jog teisinio saugumo, kuris apsaugo tiek atitinkamą mokesčių mokėtoją, tiek mokesčių administratorių, sumetimais nustatomi protingi senaties terminai ieškiniui pareikšti, atitinka Sąjungos teisę. Iš tiesų dėl tokių senaties terminų naudojimosi Sąjungos teise nustatytomis teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, net jei dėl šių terminų suėjimo ieškinys ar jo dalis privalo būti atmesti.

(žr. 34–36, 38 punktus, rezoliucinės dalies 1 punktą)

2. Sąjungos teisė nedraudžia nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos privačiam asmeniui suteikiamas ilgesnis terminas susigrąžinti mokesčius iš kito privataus asmens, veikiančio kaip tarpininkas, kuriam jis juos sumokėjo ir kuris juos pirmojo asmens vardu pervedė valstybei, nors tuo atveju, jeigu jis šiuos mokesčius būtų sumokėjęs tiesiogiai valstybei, pirmojo privataus asmens ieškiniui būtų taikomas trumpesnis senaties terminas, taip nukrypstant nuo bendrosios ieškiniams dėl nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo taikomos teisinės tvarkos, nes privatūs asmenys, veikiantys kaip tarpininkai, gali veiksmingai reikalauti iš valstybės sumų, prireikus sumokėtų už kitus privačius asmenis.

(žr. 45 punktą, rezoliucinės dalies 2 punktą)

3. Tai, kad Teisingumo Teismas sprendime, priimtame gavus prašymą priimti prejudicinį sprendimą, konstatavo, kad nagrinėjamo nacionalinės teisės aktų galiojimas atgaline data nesuderinamas su Sąjungos teise, neturi reikšmės vidaus teisės sistemoje reikalavimams atitinkamai valstybei narei numatyto senaties termino pradžiai.

Viena vertus, senaties termino pradžios nustatymo klausimas iš principo priskirtinas nacionalinei teisei. Kita vertus, sprendimas, priimtas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nesukuria teisės, bet yra tik deklaratyvus pobūdžio, todėl jo poveikis iš esmės prasideda nuo aiškinamos teisės normos sigaliojimo. Todėl pagal Sąjungos teisę nacionalinės valdžios institucijoms nedraudžiama remtis protingo senaties termino pasibaigimu, nebent dėl jų elgesio, egzistuojant naikinamosios senaties terminui, iš asmens buvo visiškai atimta galimybė pasinaudoti teisėmis nacionaliniuose teismuose.

(žr. 47, 48, 51, 53 punktus, rezoliucinės dalies 3 punktą)

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija)

SPRENDIMAS

2011 m. rugsėjo 8 d. (*)

„Su Sąjungos teise nesuderinami nacionaliniai mokesčiai – Mokesčiai, sumokėti taikant finansinės pagalbos ir rinkliavų sistemą, pripažintą prieštaraujančią Sąjungos teisei – Sistema, pakeista suderinama laikoma nauja sistema – Nepagrįstai surinktų mokesčių grąžinimas –

Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai – Senaties termino trukmė – Dies a quo – Skolų išieškojimas iš valstybės ir privačių asmenų – Skirtingi terminai“

Sujungtose bylose C-89/10 ir C-96/10

dėl *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (Belgija) 2010 m. sausio 12 d. ir 29 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2010 m. vasario 22 d. ir 17 d., pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą bylose

Q-Beef NV (C-89/10)

prieš

Belgische Staat

ir

Frans Bosschaert (C-96/10)

prieš

Belgische Staat,

Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV,

Slachthuizen Goossens NV

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurio sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader (pranešėja), A. Prechal ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas N. Jääskinen,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinį proceso dalį ir įvykus 2011 m. vasario 3 d. posėdžiui,

išnagrinėjus pastabas, pateiktas:

- *Q-Beef NV* ir F. Bosschaert, atstovaujant *advocaat* J. Arnauts-Smeets,
- *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV* ir *Slachthuizen Goossens NV*, atstovaujant *advocaten* A. D'Halluin ir F. van Remoortel,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamą J.-C. Halleux, padedamą *advocaten* Y. Vastersavendts ir E. Jacobowitz,
- Europos Komisijos, atstovaujamą S. Thomas ir H. van Vliet,

susipažinęs su 2011 m. gegužės 26 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su Belgijos Karalystės vidaus teisėje numatyto specialaus penkerių metų senaties termino suderinamumu su Sąjungos teisėje įtvirtintais lygiavertiškumo ir veiksmingumo principais bei su šio termino pradžios nustatymu.

2 Šie prašymai buvo pateikti nagrinėjant ginčą, kilusį, pirma, tarp *Q-Beef NV* (toliau – *Q-Beef*) ir Belgijos valstybės (C-89/10) bei, antra, tarp F. Bosschaert ir Belgijos valstybės, *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV* bei *Slachthuizen Goossens NV* (toliau – *Goossens* bendrovės) (C-96/10) dėl galimybės taikyti penkerių metų senaties terminą ieškiniams, pareikštiems prieš Belgijos valstybę siekiant susigrąžinti mokas, sumokėtas Gyvūnų sveikatos ir gamybos fondui (toliau – Fondas).

Teisinis pagrindas

Su Fondu susiję nacionalinės teisės aktai

1987 m. teisės aktai

3 1987 m. kovo 24 d. įstatyme dėl gyvūnų sveikatos (*Moniteur belge*, 1987 m. balandžio 17 d., p. 5788; toliau – 1987 m. įstatymas) buvo įtvirtinta paslauga, susijusi su kova su gyvūnų ligomis ir gyvūnų bei gyvūninės kilmės produktų higienos, sveikatos ir kokybės gerinimu, finansavimo tvarka (toliau – 1987 m. tvarka). Remiantis šio įstatymo 2 straipsniu, šio įstatymo tikslas – „kovoti su gyvūnų ligomis siekiant gerinti visuomenės sveikatą ir gyvūnų laikytojų ekonominę gerovę“.

4 1987 m. įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Prie Žemės ūkio ministerijos kuriamas (Fondas) <...>. Fondo tikslas yra prisidėti prie kompensacijų, subsidijų ir kitų išmokų finansavimo, kovojant su gyvūnų ligomis ir gerinant gyvūnų bei gyvūninės kilmės produktų higieną, sveikatą ir kokybę. Fondas lėšas gauna iš:

1) fizinių arba juridinių asmenų, kurie augina gyvūnus arba gamina gyvūninės kilmės produktus, juos perdirba, perveža, apdoroja, parduoda arba jais prekiauja, privalomų mokų;

<...>

Jei privalomos mokos nustatomos asmenims, kurie augina gyvūnus arba gamina gyvūninės kilmės produktus, juos perdirba, perveža, apdoroja, parduoda arba jais prekiauja, tai kiekviename pardavimo etape šios mokos yra perkeliamos iki gamintojo lygmens.“

5 1987 m. įstatymu Karaliui buvo suteikta teisė dekretu nustatyti šią privalomą moką dydį ir į ją mokėjimo taisykles. 1987 m. gruodžio 11 d. Karaliaus dekretu dėl privalomų mokų Gyvūnų sveikatos ir gamybos fondas (*Moniteur belge*, 1987 m. gruodžio 23 d., p. 19317; toliau – 1987 m. dekretas) nuo 1988 m. sausio 1 d. skerdykloms ir eksportuotojams buvo nustatyta privaloma moka už paskerstą ar eksportuotą galviją, veršą ar kiaulę. Skerdykloms ir eksportuotojams nustatytos privalomos mokos turėjo būti įperkeliamos gyvūnų tiekėjui, kuris šias mokas tam tikrais atvejais perkeldavo nuo pardavėjo iki gamintojo lygmens. Vėliau 1987 m. įstatymas ir dekretas buvo kelis kartus iš dalies pakeisti. Nė apie vieną iš šių aktų Komisijai nebuvo pranešta remiantis EEB sutarties 93 straipsnio 3 dalimi (vėliau – EB sutarties 93 straipsnio 3 dalis, kuri savo ruožtu vėliau buvo pakeista EB 88 straipsnio 3 dalimi).

1998 m. įstatymas

6 Priėmus 1991 m. gegužės 7 d. Komisijos sprendimą 91/538/EEB dėl Belgijos gyvūnų

sveikatos ir gamybos fondo (OL L 294, p. 43), kuriuo 1987 m. tvarka buvo pripažinta nesuderinama su bendrąja rinka, ir remiantis 1998 m. kovo 23 d. Įstatymu dėl Gyvūnų sveikatos ir gyvūnų bei gyvūninės kilmės produktų kokybės biudžetinio fondo steigimo (*Moniteur belge*, 1998 m. balandžio 30 d., p. 13469; toliau – 1998 m. Įstatymas), ši tvarka buvo panaikinta ir pakeista nauja tvarka (toliau – 1998 m. tvarka), numatančia naują privalomą mokų sistemą, taikomą atgaline data nuo 1988 m. sausio 1 d., taip pat naują fondą – Gyvūnų sveikatos ir gyvūnų bei gyvūninės kilmės produktų kokybės biudžetinį fondą (toliau kartu su 1987 m. tvarkoje numatytu fondu – fondai). 1998 m. tvarka iš esmės skiriasi nuo 1987 m. tvarkos tuo, kad joje nenumatytos mokos už importuotus gyvūnus ir kad mokos už eksportuotus gyvūnus neberenkamos nuo 1997 m. sausio 1 d.

7 1998 m. Įstatymo 5 straipsnyje numatyta, kad fondai išsąs, be kita ko, gauna iš fiziniams arba juridiniams asmenims, kurie augina gyvulius arba gamina gyvūninės kilmės produktus, juos perdirba, perveža, apdoroja, parduoda arba jais prekiauja, Karaliaus nustatytą moką.

8 1998 m. Įstatymo 14 straipsniu nustatomos mokos skerdykloms ir eksportuotojams. Ši moką dydžiai skiriasi, nelygu laikotarpis, už kurį jos turi būti mokamos. Pagal šį straipsnį:

„Skerdyklos ir eksportuotojai moka šias privalomas mokas fondams:

<...>.

Šios privalomos mokos perkeliamos gamintojui.

Privalomos mokos mokamos tik už nacionalinėje teritorijoje išaugintus gyvūnus. Jos nemokamos už importuotus gyvūnus. Nuo 1997 m. sausio 1 d. jų nebereikia mokėti už eksportuotus gyvūnus.

Privalomos mokos už importuotus gyvūnus, kurios nuo 1988 m. sausio 1 d. buvo mokamos pagal (1987 m. dekretą), iš dalies pakeistą 1989 m. balandžio 8 d., 1990 m. lapkričio 23 d., 1993 m. balandžio 19 d., 1995 m. gegužės 15 d., 1996 m. vasario 25 d. ir 1997 m. kovo 13 d. Karaliaus dekretais, grąžinamos kreditoriams, kurie rodo, kad jie sumokėtos privalomos mokos susijusios su importuotais gyvūnais, kad jie šią privalomą moką neperka gamintojams arba kad perkėlimas buvo panaikintas, ir kad jie sumokėjo visas privalomas mokas už nacionalinėje teritorijoje išaugintus gyvūnus, įskaitant eksportuotus paskerstus gyvūnus ir eksportuotus veislinius bei naminius gyvūnus.“

9 1998 m. Įstatymo 15 ir 16 straipsniais nustatytos mokos atsakingiems kiaulių, viščių bei pieninių asmenims ir leidimus parduoti pieno produktus turintiems asmenims.

10 1998 m. Įstatymo 17 straipsnio antroje pastraipoje numatyta, kad reikalavimai, susiję su pagal 1987 m. tvarką sumokėtomis mokomis, įskaitomi į pagal 1998 m. tvarką mokėtinas mokas.

Nacionalinės teisės aktai dėl nepagrįstai gautos sumos grąžinimo ir senaties

11 Civilinio kodekso 1376 straipsnis suformuluotas taip:

„Tas, kas per klaidą ar sąmoningai gauna tai, kas jam nepriklauso, privalo grąžinti tam, iš ko tai neteisėtai gavo.“

12 Civilinio kodekso, iš dalies pakeisto 1998 m. birželio 10 d. Įstatymu, įsigaliojusiu 1998 m. liepos 27 d., 2262bis straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta:

„Asmenini? ieškini? senaties terminas yra dešimt met?.“

13 Civilinio kodekso 2244 straipsnio, apibr?žian?io pagrindines senaties nutraukimo priežastis, pirmoje ir antroje pastraipose numatyta:

„Senaties termino nutraukimo pagrindas yra asmeniui, kuriam norima panaikinti senaties termin?, ?teiktas šaukimas ? teism?, ?sakymas arba areštas.

Šaukimo ? teism? atveju senaties terminas nutraukiamas iki galutinio sprendimo paskelbimo“.

14 1991 m. liepos 17 d. Konsoliduoto ?statymo d?l valstyb?s finans? administravimo (*Moniteur belge*, 1991 m. rugpj??io 21 d., p. 17960; toliau – Konsoliduotas ?statymas d?l finans? administravimo) 100 straipsnio 1 punkte numatyta:

„Senaties terminas sueina ir yra nuolatos taikomas valstybei, nepažeidžiant taisykli?, kylan?i? iš ?statym?, kit? teis?s akt? ar susitart? nuostat?, apribojim?:

1) reikalavimams, kurie pagal ?statym? ar kit? teis?s akt? nuostatas nebuvo pateikti per penkeri? met? laikotarp?, skai?iuojam? nuo t? biudžetini? met?, kuriais jie atsirado, sausio 1 d.;

<...>“

15 Konsoliduoto ?statymo d?l finans? administravimo 101 straipsnyje numatyta:

„<...> Pareiškus teisme ieškin?, senaties terminas sustabdomas iki galutinio sprendimo paskelbimo“.

16 Kalbant apie ieškini? d?l garantijos senaties termin?, Civilinio kodekso 2257 straipsnyje numatyta:

„Senaties terminas neskai?iuojamas:

<...>

ieškiniams d?l garantijos, kol bus atmesti reikalavimai;

<...>“

Proced?ra Komisijoje

17 Remdamasi Sutarties 93 straipsnyje numatyta proced?ra, Komisija savo Sprendime 91/538 konstatavo, kad 1987 m. tvarka nesuderinama su bendr?ja rinka, kaip tai suprantama pagal EEB sutarties 92 straipsn? (v?liau – EB 92 straipsnis, kuris v?liau po pakeitimo tapo EB 87 straipsniu), ir tod?l nebegali toliau b?ti ?gyvendinama, jeigu šios privalomos ?mokos skerdimo etape taikomos ir gyv?nams bei produktams iš kit? valstybi? nari?.

18 1995 m. gruodžio 7 d. ir 1996 m. geguž?s 20 d. laiškais Belgijos Karalyst?, remdamasi Sutarties 93 straipsnio 3 dalimi, praneš? apie teis?s akt? leidybos priemoni? projekt?, kuriuo siekiama panaikinti 1987 m. tvark? ir pakeisti j? nauja.

19 Šiame ?statymo projekte, kuris tapo 1998 m. ?statymu, be kita ko, buvo numatytas apmokestinimo mokes?iu už importuotus gyv?nus problemas, d?l kurios Komisija savo Sprendime 91/538 pripažino 1987 m. tvark? nesuderinama su bendr?ja rinka, sprendimas.

20 Šis įstatymo projektas 1996 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimu dėl valstybės pagalbos patvirtinimo pagal EB sutarties (87) ir (88) straipsnius (OL C 1, 1997, p. 2) buvo pripažintas suderinamu su bendrąja rinka.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-89/10

21 Q^{Beef} yra Belgijos ūmonė, kuri veržiasi gyvūnų prekyba ir, be kita ko, eksportuoja gyvūnus. Už šį eksportą ji Belgijos valstybei mokėjo įvairias įmokas pagal fondams taikomą tvarką. Ji tvirtina, kad taip nuo 1993 m. sausio mėn. iki 1998 m. balandžio mėn. ji pervedė 137 164 eurų dydžio sumą, kurią dabar prašo Belgijos valstybės grąžinti.

22 Po 2003 m. spalio 21 d. Sprendimo *van Calster ir kt.* (C-261/01 ir C-262/01, Rink. p. I-12249), kuriame buvo nustatyta, kad 1998 m. įstatymas negali būti taikomas atgaline data laikotarpiu iki priimant sprendimą, kuriuo Komisija pripažino įstatymo projektą, kurio pagrindu buvo priimtas šis įstatymas, suderinamu su bendrąja rinka, Q^{Beef} 2007 m. balandžio 2 d. pateikė *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* prieš Belgijos valstybę nukreiptą ieškinį dėl nagrinėjamo įmokų grąžinimo.

23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęsio teismo nuomone, remiantis Konsoliduoto įstatymo dėl finansų administravimo 100 straipsnio 1 punktu, penkerių metų senaties terminas Q^{Beef} reikalavimų Belgijos valstybei atveju prasidėjo biudžetinių metų, per kuriuos jis atsirado, šiuo atveju – 1998 m. įstatymo įsigaliojimo metų, t. y. 1998 m. sausio 1 d., dėl šiuo teisės aktu nustatyto skolų, mokėtinų pagal naują sistemą ir sumokėtų taikant 1987 m. tvarką, kompensavimo, o pasibaigė 2002 m. gruodžio 31 d. vidurnaktį. Kadangi ieškinys Belgijos valstybei buvo pareikštas 2007 m. balandžio 2 d., pagal Belgijos teisės aktus Q^{Beef} reikalavimui prieš Belgijos valstybę yra suėjusi senatis. Šis teismas mano, kad – priešingai nei tvirtino Q^{Beef} – minėtas Sprendimas *Calster ir kt.* nacionalinės teisės aktų atžvilgiu nėra deklaratyvus pobūdžio ir neturi tokios senaties termino skaičiavimui.

24 Esant šioms sąlygoms *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Bendrijos teisė draudžia nacionaliniam teismui penkerių metų senaties terminą, kuris vidaus teisės sistemoje yra numatytas reikalavimams valstybės atžvilgiu, taikyti reikalavimams dėl rinkliavų grąžinimo, kurios valstybei narei buvo sumokėtos pagal mišrią pagalbos ir rinkliavų sistemą, ne tik iš dalies neteisėtą, bet ir iš dalies nesuderinamą su Bendrijos teise, ir kurios buvo sumokėtos prieš įsigaliojant naujai pagalbos ir privalomų mokymų sistemai, pakeičiančiai pirmąją sistemą ir galutiniu Komisijos sprendimu pripažintai suderinama su Bendrijos teise, išskyrus tiek, kiek šios įmokos atgaline data nustatomos prieš atitinkamo sprendimo priėmimą esančiam laikotarpiui?

2. Ar Bendrijos teis? draudžia valstybei narei remtis jai ypa? palankiais nacionaliniais senaties terminalais, palyginti su bendraisiais nacionalin?s teis?s aktais, ginantis privataus asmens prieš j? inicijuotoje byloje, siekiant apginti EB sutartyje ?tvirtintas privataus asmens teises tokiu atveju, kaip antai nurodytasis nacionalinio teismo, kai d?l ši? ypa? palanki? nacionalini? senaties termin? reikalavimas gr?žinti rinkliavas, sumok?tas pagal ne tik iš dalies neteis?t?, bet ir iš dalies nesuderinam? su Bendrijos teise mišri? pagalbos ir rinkliav? sistem?, tampa ne?manomas, nors Europos Bendrij? Teisingumo Teismas nesuderinamum? su Bendrijos teise pripažino tik pasibaigus šiems ypa? palankiems senaties terminams, net jei neteis?tumas egzistavo jau prieš tai?“

Byla C?96/10

25 F. Bosschaert yra ?kininkas, kuris per laikotarp? nuo 1989 m. iki 1996 m. perved? *Goossens* bendrov?ms fondams skirtas ?mokas už savo vardu paskerstus gyv?nus. ?mokas jis mok?jo *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV*, kuri savo ruožtu jas pervesdavo *Slachthuizen Goossens NV*, o ši galiausiai jas pervesdavo fondams. F. Bosschaert prašo gr?žinti bendr? ši? ?mok? sum? – 38 842,46 euro, motyvuodamas tuo, kad jos jam buvo nustatytos neteis?tai, nes ši? srit? reglamentuojantys teis?s aktai prieštarauja S?jungos teisei.

26 2007 m. liepos 31 d., po min?to Sprendimo *van Calster ir kt. pri?mimo*, F. Bosschaert pareišk? ieškin? *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel*, pirmiausia prašydamas, kad Belgijos valstyb? gr?žint? nepagr?stai jo sumok?tas ?mokas, o nepatenkinus šio reikalavimo – prieš *Goossens* bendrovės tuo atveju, jeigu jo tiesioginis ieškinys Belgijos valstybei b?t? nepriimtas.

27 Savo 2007 m. lapkri?io 21 d. pateiktomis pastabomis šioje proced?roje *Goossens* bendrov?s pateik? papildomus reikalavimus Belgijos valstybei, t. y. pirma, ieškin? d?l garantijos tuo atveju, jeigu iš j? b?t? priteista gr?žinti iš F. Bosschaert surinktas ?mokas, ir, antra, ieškin? d?l ?mok?, kurias jos pa?ios sumok?jo fondams, gr?žinimo.

28 Kaip ir byloje C?89/10, prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas pažymi, kad, remiantis Belgijos vidaus teise, su?jo F. Bosschaert ir *Goossens* bendrovi? ieškini? prieš Belgijos valstyb? senaties terminas. Jis, priešingai nei tvirtino F. Bosschaert ir *Goossens* bendrov?s, taip pat mano, kad min?tas Sprendimas *van Calster ir kt.* yra visiškai deklaratyvaus pob?džio tiek, kiek juo nebuvo nustatytas atlikt? mok?jim? neteis?tumas, nes jame tik konstatuota, jog mokes?iai neteis?ti d?l to, kad buvo nustatyti atgaline data.

29 Ta?iau d?l to, kad F. Bosschaert ieškiniai prieš *Goossens* bendrovės kvalifikuojami kaip „asmeniniai ieškiniai“, j? senaties terminas yra dešimt met?. Kadangi šis terminas gin?ams tarp priva?i? asmen? buvo nustatytas 1998 m. birželio 10 d. ?statymu, iš dalies kei?ian?iu Civilin? kodeks?, jis prasid?jo tik 1998 m. liepos 27 d., šio ?statymo ?sigaliojimo dien?. Tod?l 2007 m. liepos 31 d., ši? ieškini? pareiškimo dien?, senaties terminas dar nebuvo su?j?s. Kalbant apie 2007 m. lapkri?io 21 d. *Goossens* bendrovi? pareikštus ieškinius d?l garantijos prieš Belgijos valstyb?, pažym?tina, kad jie *a fortiori* neribojami senaties termino, nes buvo pareikšti po F. Bosschaert 2007 m. liepos m?n. pareikšt? ieškini?.

30 Šiomis aplinkyb?mis *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* nusprend? sustabdyti bylos nagrin?jim? ir pateikti Teisingumo Teismui tris prejudicinius klausimus, iš kuri? pirmasis ir tre?iasis suformuluoti identiškai šio sprendimo 24 punkte nurodytiems atitinkamai pirmajam ir antrajam klausimams byloje C?89/10, o antrasis suformuluotas taip:

„Ar tuo atveju, kai valstyb? nar? nustato rinkliavas priva?iam asmeniui, kuris savo ruožtu ?pareigojamas šias rinkliavas perkelti kitiems privatiems asmenims, su kuriais užsiima prekybos

veikla sektoriuje, kur valstyb? nar? yra numa?iusi mišri? pagalbos ir rinkliav? sistem?, kaip paaišk?jo v?liau, ne tik iš dalies neteis?t?, bet ir nesuderinam? su Bendrijos teise, Bendrijos teis? draudžia tai, kad šiems privatiems asmenims pagal nacionalin?s teis?s aktus b?t? taikomas trumpesnis senaties terminas prieš valstyb? nar? pateikiamiems reikalavimams gr?žinti su Bendrijos teise nesuderinamas ?mokas, o kitam priva?iam tarpininkui pateikiamam reikalavimui gr?žinti tokias pa?ias ?mokas taikomas ilgesnis senaties terminas, taigi šis tarpininkas gali patekti ? situacij?, kai senaties terminas n?ra su?j?s jo reikalavimo atžvilgiu, ta?iau yra su?j?s valstyb?s reikalavimo atžvilgiu, d?l to šiuo tarpininku gali naudotis kiti ?kio subjektai, ir jis tam tikrais atvejais turi pareikšti ieškin? d?l garantijos prieš valstyb? nar?, ta?iau negali iš jos reikalauti sugr?žinti ?mok?, kurias pats tiesiogiai jai yra sumok?j?s?“

31 2010 m. balandžio 6 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C?89/10 ir C?96/10 sujungtos, kad b?t? bendrai vykdoma rašytin? bei žodin? proceso dalys ir priimtas sprendimas.

D?l prejudicini? klausim?

Pirmin?s pastabos

32 Pagal nusistov?jusi? teismo praktik?, jei n?ra atitinkam? srit? reglamentuojan?i? S?jungos teis?s nuostat?, kiekviena valstyb? nar? savo vidaus teisin?je sistemoje turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti ieškini?, skirt? iš S?jungos teis?s kylan?i? asmens teisi? apsaugai užtikrinti, procesines taisykles su s?lyga, kad tokios taisykl?s nebus mažiau palankios nei taikomos panašioms nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir kad d?l j? naudojimasis S?jungos teis?je nustatytais teis?mis netaps praktiškai ne?manomas arba pernelyg sud?tingas (veiksmingumo principas) (žr., be kita ko, 2011 m. geguž?s 19 d. Sprendimo *Iaia ir kt.*, C?452/09, Rink. p. I?0000, 16 punkt? ir jame nurodyt? teismo praktik?).

D?l pirmojo klausimo bylose C?89/10 ir C?96/10

33 Šiuo klausimu prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas iš esm?s klausia, ar S?jungos teis? draudžia, esant tokioms aplinkyb?ms, kaip antai pagrindin?je byloje, vidaus teis?s sistemoje reikalavimams valstybei numatyt? penkeri? met? senaties termin? taikyti ieškiniams d?l nepagr?stai sumok?t? mokes?i?, kurie buvo sumok?ti pagal „mišri? pagalbos ir rinkliav? sistem?“ pažeidžiant S?jungos teis?, gr?žinimo.

34 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, nesant suderint? nuostat?, reglamentuojan?i? mokes?i?, sumok?t? pažeidžiant S?jungos teis?, gr?žinimo, valstyb?s nar?s išsaugo teis? taikyti j? vidaus teis?s sistemoje numatytas proced?rines taisykles, b?tent reglamentuojan?ias naikinamuosius terminus, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo princip?.

35 Šiuo atveju atrodo, kad lygiavertiškumo principas nebuvo pažeistas, nes penkeri? met? senaties terminas taikomas visiems reikalavimams Belgijos valstybei ir jo taikymas nepriklauso nuo to, ar šie reikalavimai kyla d?l nacionalin?s, ar d?l S?jungos teis?s pažeidimo, o tai turi patikrinti prašym? priimti prejudicin? sprendim? pateik?s teismas.

36 Dėl veiksmingumo principo Teisingumo Teismas yra pripažinęs, jog tai, kad teisinio saugumo, kuris apsaugo tiek mokesčių mokėtojų, tiek administratorių, sumetimais nustatomi protingi senaties terminai ieškiniui pareikšti, atitinka Sąjungos teisę. Iš tiesų dėl tokių senaties terminų naudojimas Sąjungos teiseje nustatytomis teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, net jei dėl šio terminų suėjimo ieškinys ar jo dalis privalo būti atmesti (žr. minėto Sprendimo *Iaia ir kt.* 17 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką). Šiuo aspektu, pavyzdžiui, nacionalinis trejų metų naikinamasis terminas buvo laikomas protingu (šiuo klausimu žr. 2010 m. balandžio 15 d. Sprendimo *Barth*, C-542/08, Rink. p. I-0000, 29 punktą).

37 Pagrindinėse bylose, kaip matyti iš sprendimų pateikti prašymus priimti prejudicinius sprendimus, neginėjama, kad taikytino senaties termino trukmė yra penkeri metai. Šis terminas, nesant Teisingumo Teismui nurodytų ypatingų aplinkybių, negali būti laikomas prieštaraujančiu veiksmingumo principui.

38 Todėl pirmąjį klausimą bylose C-89/10 ir C-96/10 reikia atsakyti taip, kad esant tokioms aplinkyboms, kaip antai pagrindinėse bylose, Sąjungos teisė nedraudžia vidaus teisės sistemoje reikalavimams valstybei numatytą penkerių metų senaties terminą taikyti ieškiniams dėl nepagrįstai sumokėtų mokesčių, kurie buvo sumokėti pagal „mišrią pagalbos ir rinkliavų sistemą“ pažeidžiant minėtą teisę, grąžinimo.

Dėl antrojo klausimo byloje C-96/10

39 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia ar Sąjungos teisė draudžia nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos, esant tokioms aplinkyboms, kaip antai pagrindinėje byloje, privačiam asmeniui suteikiamas ilgesnis terminas susigrąžinti mokesčius iš kito privataus asmens, veikiančio kaip tarpininkas, kuriuos jis jam sumokėjo ir kuriuos pirmojo asmens vardu pervedė valstybei, nors tuo atveju, jeigu jis šiuos mokesčius būtų sumokėjęs tiesiogiai valstybei, pirmojo privataus asmens ieškiniui būtų taikomas trumpesnis senaties terminas.

40 Šioje byloje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, F. Bosschaert ir Goossens bendrovių prieš valstybę pareikštiems ieškiniams su juo senatis, nes reikalavimams valstybei numatytas specialus penkerių metų senaties terminas, o F. Bosschaert ieškiniui prieš šias bendroves senaties terminas nėra suėjęs, nes šis ieškinys buvo pareikštas nesuėjus dešimties metų senaties terminui, taikomam ginčams tarp privačių asmenų dėl neteisėtai sumokėtų rinkliavų susigrąžinimo.

41 Atsižvelgiant į tai taip pat reikia priminti, kad, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, pagal Sąjungos teisę valstybei narei nedraudžiama prieš ieškinius dėl pažeidžiant Sąjungos teisę surinktų mokėtojų grąžinimo remtis nacionaliniu trejų metų naikinamuoju terminu, nukrypstančiu nuo asmenims taikomos bendrosios ieškinių dėl nepagrįstai gautos sumos sistemos, kurioje taikomas palankesnis terminas, jeigu tas naikinamasis terminas taikomas vienodai ieškiniams dėl mokesčių, grindžiamų tiek Sąjungos, tiek nacionaline teise, grąžinimo (žr. 1998 m. rugsėjo 15 d. sprendimų *Edis*, C-231/96, Rink. p. I-4951, 39 punktą; *Spac*, C-260/96, Rink. p. I-4997, 23 punktą ir 2002 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Prisco ir CASER*, C-216/99 ir C-222/99, Rink. p. I-6761, 70 punktą).

42 Be to, bendrąja prasme senaties terminai atlieka teisinio saugumo, kuris apsaugo tiek atitinkamų mokesčių mokėtojų, tiek administratorių, užtikrinimo funkciją (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Edis* 35 punktą ir 2010 m. spalio 28 d. Sprendimo *SGS Belgium ir kt.*, C-367/09, Rink. p. I-0000, 68 punktą). Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad veiksmingumo principas nepažeidžiamas esant nacionaliniam mokesčių administratoriui tariamai palankesniui terminui

nei privatiems asmenims galiojantis senaties terminas (šiuo klausimu žr. 2008 m. gegužės 8 d. Sprendimo *Ecotrade*, C-95/07 ir C-96/07, Rink. p. I-3457, 49–54 punktus).

43 Kita vertus, veiksmingumo principas būtų pažeistas, jei *Goossens* bendrovės nebūtų turėjusios nei teisės susigrąžinti nagrinjamą mokestį per penkerius metus, nei galimybės pareikšti ieškinį prieš valstybę po to, kai F. Bosschaert prieš šias bendroves pareiškė ieškinį dėl neteisėtai sumokėtų rinkliavų grąžinimo pasibaigus šiam terminui, todėl valstybei mokėtina mokesčių pasekmės tenka tik šioms bendrovėms tarpininkams.

44 Tačiau pagrindinėje byloje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, ir, priešingai nei tvirtina Belgijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose, jei *Goossens* bendrovės būtų pareigos grąžinti F. Bosschaert nepagrįstai gautas mokas, jos galėtų tą sumą susigrąžinti iš valstybės pareikšdamos ne ieškinį dėl nepagrįstai gautos sumos grąžinimo, kuriam jau suėjus naikinamasis penkerių metų terminas, o su asmenine prievole susijusį ieškinį dėl garantijos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, senaties terminas 2007 m. lapkričio 21 d. *Goossens* bendrovei prieš Belgijos valstybę pareikštiems ieškiniams dėl garantijos nesuėjo.

45 Todėl antrąjį klausimą byloje C-96/10 reikia atsakyti taip, kad Sąjungos teisė nedraudžia nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos, esant tokioms aplinkybėms, kaip antai pagrindinėje byloje, privačiam asmeniui suteikiamas ilgesnis terminas susigrąžinti mokesčius iš kito privataus asmens, veikiančio kaip tarpininkas, kuriuos jis jam sumokėjo ir kuriuos pirmojo asmens vardu pervedė valstybei, nors tuo atveju, jeigu jis šiuos mokesčius būtų sumokėjęs tiesiogiai valstybei, pirmojo privataus asmens ieškiniui būtų taikomas trumpesnis senaties terminas, taip nukrypstant nuo bendrosios ieškiniams dėl neteisėtų mokimų grąžinimo taikomos teisinės tvarkos, jeigu privatus asmenys, veikiantys kaip tarpininkai, gali veiksmingai reikalauti iš valstybės sumų, galbūt sumokėtų už kitus privačius asmenis.

Dėl antrojo klausimo byloje C-89/10 ir trečiojo klausimo byloje C-96/10

46 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar esant tokioms aplinkybėms, kaip antai pagrindinėje byloje, Teisingumo Teismo nagrinjamą nacionalinės teisės aktų galiojimo atgaline data nesuderinamumo su Sąjungos teise konstatavimas sprendime, priimtame gavus prašymą priimti prejudicinį sprendimą, turi reikšmės vidaus teisės sistemoje reikalavimams valstybei numatyto senaties termino pradžiai.

47 Visų pirma reikia nurodyti, kad, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 55 punkte, senaties termino pradžios nustatymo klausimas iš principo priskirtinas nacionalinei teisei. Pagal nusistovėjusį teismo praktiką tai, kad Teisingumo Teismas gali konstatuoti Sąjungos teisės pažeidimą, iš esmės neturi poveikio senaties termino eigos pradžiai (žr. minėto Sprendimo *Iaia ir kt.* 22 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

48 Antra, priešingai nei tvirtina ieškovai pagrindinėje byloje, remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, sprendimas, priimtas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nesukuria teisės, bet yra tik deklaratyvus pobūdžio, todėl išaiškintos teisės normos poveikis iš esmės prasideda nuo aiškinamos teisės normos sigaliojimo (žr. 2008 m. vasario 12 d. Sprendimo *Kempter*, C-2/06, Rink. p. I-411, 35 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

49 Kalbant apie senaties termino pradžią, pažymėtina, jog Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad kol direktyva nėra tinkamai perkelta,sipareigojimų nevykdanti valstybė narė negali remtis tuo, kad privataus asmens jai pareikštas ieškinys dėl šios direktyvos nuostatomis jam suteiktą teisę apsaugos yra pateiktas per vėlai ir kad ieškinio pagal nacionalinę teisę terminas gali prasidėti tik nuo šio momento (žr. 1991 m. liepos 25 d. Sprendimo *Emmott*, C-208/90, Rink. p.

174269, 23 punkt?).

50 Vis dėlto, remiantis po minėto Sprendimo *Emmot* nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, šis Teismas pripažino, kad įsipareigojimų nevykdžiusi valstybė narė gali remtis naikinamaisiais terminais bylose, nors prašymą pateikimo dieną ji dar nebuvo tinkamai perkėlus aptariamąsias direktyvas, nurodydamas, kad minėtam Sprendime *Emmott* padarytos išvados buvo pateisinamos specifinomis šios bylos aplinkybomis, kai naikinamuoju terminu buvo visiškai atimta galimybė ieškovui pagrindinėje byloje pasinaudoti teise pagal direktyvą (žr. minėto Sprendimo *Iaia ir kt.* 19 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

51 Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Sąjungos teisės nacionalinės valdžios institucijoms draudžiama remtis protingo senaties termino pasibaigimu, tik jeigu dėl į įelgesio, egzistuojant naikinamosios senaties terminui, iš asmens buvo visiškai atimta galimybė pasinaudoti teisėmis nacionaliniuose teismuose (šiuo klausimu žr. minėtą sprendimą *Barth* 33 punktą ir *Iaia ir kt.* 21 punktą).

52 Pagrindinėse bylose, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, senaties terminas prasidėjo 1998 m. sausio 1 d. ir baigėsi 2002 m. gruodžio 31 d., o minėtas Sprendimas *van Calster ir kt.* buvo paskelbtas tik 2003 m. spalio 21 d., t. y. gerokai vėliau, nei suėjo specialus penkerių metų senaties terminas. Tačiau nustačius, kad šio termino pradžia yra 1998 m. sausio 1 d., iš suinteresuotą asmenį nebuvo visiškai atimta galimybė nacionaliniuose teismuose remtis teisėmis, kuriomis jie naudojasi pagal Sąjungos teisę, kaip tai buvo rodyta Belgijos teismuose pareikštais ieškiniais byloje, kurioje priimtas minėtas Sprendimas *van Calster ir kt.*

53 Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, antrąjį klausimą byloje C-89/10 ir trečiąjį klausimą byloje C-96/10 reikia atsakyti taip, kad esant tokioms aplinkyboms, kaip antai pagrindinėse bylose, Teisingumo Teismo konstatavimas sprendime, priimtame gavus prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad nagrinėjamo nacionalinės teisės aktų galiojimas atgaline data nesuderinamas su Sąjungos teise, neturi reikšmės vidaus teisės sistemoje reikalavimams valstybei numatyto senaties termino pradžia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

54 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. Esant tokioms aplinkyboms, kaip antai pagrindinėse bylose, Sąjungos teisė nedraudžia vidaus teisės sistemoje reikalavimams valstybei numatytą penkerių metų senaties terminą taikyti ieškiniams dėl nepagrįstai sumokėtų mokesčių, kurie buvo sumokėti pagal „mišrią pagalbos ir rinkliavų sistemą“ pažeidžiant minėtą teisę, grąžinimo.

2. Sąjungos teisė nedraudžia nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos, esant tokioms aplinkybėms, kaip antai pagrindinėje byloje, privačiam asmeniui suteikiamas ilgesnis terminas susigrąžinti mokesčius iš kito privataus asmens, veikiančio kaip tarpininkas, kuriuos jis jam sumokėjo ir kuriuos pirmojo asmens vardu pervedė valstybei, nors tuo atveju, jeigu jis šiuos mokesčius būtų sumokėjęs tiesiogiai valstybei, pirmojo privataus asmens ieškiniui būtų taikomas trumpesnis senaties terminas, taip nukrypstant nuo bendrosios ieškiniams dėl neteisėtai mokėtų grąžinimo taikomos teisinės tvarkos, jeigu privatūs asmenys, veikiantys kaip tarpininkai, gali veiksmingai reikalauti iš valstybės sumų, galbūt sumokėtų už kitus privačius asmenis.

3. Esant tokioms aplinkybėms, kaip antai pagrindinėje byloje, Teisingumo Teismo konstatavimas sprendime, priimtame gavus prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad nagrinėjamoji nacionalinė teisė aktų galiojimas atgaline data nesuderinamas su Sąjungos teise, neturi reikšmės vidaus teisės sistemoje reikalavimams valstybei numatyto senaties termino pradžia.

Parašai.

*Proceso kalba: olandų.